

COMMISSION SPECIALE
CHARGÉE D'EXAMINER LES
CIRCONSTANCES QUI ONT
CONTRAIT AU
DEMANTELEMENT DE LA DEXIA
SA

du

LUNDI 28 NOVEMBRE 2011

Après-midi

BIJZONDERE COMMISSIE DIE
ERMEE WORDT BELAST DE
OMSTANDIGHEDEN TE
ONDERZOEKEN DIE HEBBEN
GELEID TOT DE ONTMANTELING
VAN DE NV DEXIA

van

MAANDAG 28 NOVEMBER 2011

Namiddag

La séance est ouverte à 13.09 heures et présidée par Mme Marie-Christine Marghem. De vergadering wordt geopend om 13.09 uur en voorgezeten door mevrouw Marie-Christine Marghem.

Audition de M. Jos Clijsters, administrateur de Dexia.

Hoorzitting met de heer Jos Clijsters, bestuurder van Dexia.

La **présidente**: Chers collègues, je vous propose de commencer immédiatement nos travaux.

Nous accueillons donc M. Clijsters qui est arrivé bien à l'heure et qui est notre premier invité. Nous entamons nos travaux plus tôt qu'à l'habitude, mais cela ne nous empêchera peut-être pas de les terminer aussi tard que lors de notre dernière réunion.

J'ai expliqué à M. Clijsters le déroulement de son audition en lui demandant de bien vouloir commencer par un exposé. Il m'a fait savoir qu'à cette occasion, il répondrait aux questions qui lui ont été communiquées préalablement. Par la suite, comme à l'accoutumée, une question lui sera posée par groupe. Je vous demande d'ailleurs, dans un souci d'efficacité, d'essayer de respecter chaque thème.

Vous savez que nous devons entendre beaucoup d'intervenants aujourd'hui. Il nous appartient de ne pas les faire attendre. Je vous rappelle que le prochain intervenant nous rejoindra dans deux heures.

Je passe donc immédiatement la parole à M. Clijsters.

Jos Clijsters: Mevrouw de voorzitter, achtbare Kamerleden, wat ik u voorstel — en ik herhaal een beetje wat de voorzitter al heeft gezegd — is om in een exposé dat is opgebouwd rond een tijdshorizon, een beeld te geven dat normaal op de meeste van uw vragen antwoord zou moeten geven. Uiteraard zijn daarna alle andere vragen welkom. In de mate van het mogelijke zal ik daar ook op antwoorden.

Voorafgaand, als u mij toestaat, een paar bedenkingen.

Ten eerste, ik heb gekozen voor een publieke sessie omdat ik het logisch vind, zeker als men als CEO een staatsbank leidt, dat er een open sessie is.

La **présidente**: Il s'agit donc bien d'une réunion publique.

Jos Clijsters: Oui, et je voulais insister sur ce point.

La **présidente**: Il n'y a donc pas de problème.

Jos Clijsters: Non, madame la présidente.

Tweede reflectie, uiteraard zijn alle documenten, notulen van de raad van bestuur en het auditcomité van DBB, ter inzage.

Derde reflectie is — daar moet ik u een beetje teleurstellen — dat mijn verhaal bij Dexia pas begin dit jaar begint. Wat betreft heel veel vragen die betrekking hebben op de periode daarvoor heb ik dus normaal geen mening of voel ik mij niet bevoegd om erover te spreken.

Dat brengt mij bij een eerste reflectie, mijn contact

met Dexia. Mijn contact met Dexia dateert van begin dit jaar, toen de heer Pierre Mariani mij gevraagd heeft om hem wat bij te staan als adviseur rond een aantal topics. Ik zal u straks detailleren aan welke topics ik heb gewerkt en aan welke niet. De achtergrond daarvan was dat Dexia eind 2010 zijn investorgedachte had gehad – zo heet dat – waar de strategie voor de volgende jaren was goedgekeurd. Een van die kerngedachten, als ik het in eenvoudige woorden zeg, was dat men nog ging doen wat men kon in landen die men kende. Daarmee kwam natuurlijk heel veel klemtoon te liggen op alles wat *retail, commercial banking, wholesale banking* was in landen als België uiteraard, Luxemburg en Turkije.

Waarom heeft hij mij dat gevraagd? Omdat ik in mijn vorig leven dertig jaar heb gewerkt voor een andere bancaire groep, Fortis. Ik ben dertig jaar geleden begonnen bij wat toen Generale Bank heette. Ik heb daar diverse dingen gedaan. Ik heb onder meer ook de Bank van de Post opgericht. Ik ben verantwoordelijk geweest voor de fusie – in België tenminste – tussen ASLK en Generale Bank. Ik heb dan voor Fortis, als lid van het executive comité, gewerkt en ben verantwoordelijk geweest voor wat men kantoorbankieren zou kunnen noemen, inbegrepen de verantwoordelijkheid voor een bank in Turkije die gekocht werd, iets voor Dexia Groep DenizBank had gekocht. Verder had ik verantwoordelijkheid in acht andere landen. De belangrijkste verantwoordelijkheid lag uiteraard in België.

Ik kan aannemen dat ik een profiel had dat misschien iets kon bijbrengen, in alle nederigheid. Ik was begin 2008 gestopt bij Fortis en volgde de financiële sector nog wel via een aantal bestuursmandaten. Uit dien hoofde heb ik die opdracht aanvaard.

Die opdracht heeft mij geleid naar een aantal projecten – ik zeg dit om het plaatje volledig te maken – die allemaal gericht waren op mijn ervaringsdomein. Voor België was dat een specifiek project rond *private banking*, een evaluatie van het distributiemodel en het herwerken van een strategie voor *corporate banking*. Verder had ik heel wat activiteiten, eigenlijk de meeste, voor de Turkse DenizBank, wat een belangrijke investering was, waar men voor grote groeiproblemen stond, waar het kantorennet moest uitgebouwd worden en waar een grote klantenbasis moest geactiveerd worden. Kortom, dat waren mijn voornaamste bezigheden. Ik heb dat gedaan als extern adviseur op grosso modo half-timebasis.

Ik ben nooit betrokken geweest bij de hele problematiek van de afbouw van de zogenaamde legacyportefeuille of bij directiecomités of wat dan ook.

Dat brengt mij bij een belangrijk moment, en een onverwacht moment, in mijn leven, namelijk 5 september, dat was een zondagavond. Ik kreeg toen telefoon van de heer Jean-Luc Dehaene, die mij vroeg onmiddellijk bij hem te komen samen met de heer Pierre Mariani die daar aanwezig was. Daar werd mij meegedeeld dat de heer Stefaan Decraene zijn ontslag had gegeven en dat er onmiddellijk voor opvolging moest gezorgd worden.

Ik weet wat een bank is en ik weet ook wat het betekent wanneer een bank in moeilijke tijden voor dat soort onverwachte wissel staat. Ik heb dan onmiddellijk aanvaard, hoewel het nooit mijn bedoeling was geweest. Ik heb het aanvaard om twee redenen.

Ten eerste, het kan voor sommigen misschien oubollig klinken, maar ik vond het maatschappelijk absoluut noodzakelijk, vanuit mijn maatschappelijk verantwoord-zijn, dat ik continuïteit kon garanderen aan een bedrijf dat toch wel in zwaar weer was terechtgekomen. Ik had het voordeel dat ik onmiddellijk beschikbaar was. Ik had het voordeel dat ik de organisatie reeds een beetje kende. Daarom heb ik dat aanvaard. Ik heb daarover niet lang nagedacht, omdat dit tot een andere conclusie zou kunnen geleid hebben.

Ik heb daar ook niet veel discussie over gehad, ik ben gewoon de volgende dag in de schoenen van de heer Stefaan Decraene gaan staan. Ik heb onmiddellijk de heer Marc Lauwers tot vicevoorzitter benoemd, omdat ik het belangrijk vond een tandem te vormen met iemand die het bedrijf in België door en door kende. Ik heb ook onmiddellijk afgesproken – zowel met de heer Jean-Luc Dehaene als met de heer Pierre Mariani – dat ik dit alleen deed, en alleen Dexia Bank België en uiteraard Dexia Insurance vermits dat voor honderd procent een dochter is, zou opvolgen.

De andere verantwoordelijkheden die de heer Stefaan Decraene had, zoals het opvolgen van de BIL, het opvolgen van Turkije, het opvolgen van RCB en het opvolgen van de *asset manager*, rekende ik niet tot mijn taak. Ik heb toen ook gezegd, en op diverse plaatsen publiekelijk herhaald, dat ik het vertrek van de heer Stefaan Decraene een verlies vond voor de organisatie.

Ik ben vanaf 6 september, in alle eerlijkheid, terechtgekomen op een soort roetsjbaan, een tobogan, ik weet niet hoe ik het moet noemen. Ik heb daar een periode meegemaakt die ik niet licht zal vergeten. Ik herinner u aan wat in de periode van 5 september en de weken daarna allemaal gebeurde. Ik noem u een paar krantentitels. “Stefaan Decraene vertrekt. Verlaat de kapitein het zinkend schip?” “Interventie van Dirk Bruneel.” Dat artikel stond in De Standaard en had zeer negatieve effecten.

Op 13 september was er de titel: “Markten gokken op het failliet van Dexia.” Op 17 september luidde een grote kop: “Hoe veilig is uw spaargeld?” Op 19 september vergiste Bloomberg zich in de cijfers omtrent de liquiditeitsproblemen bij Dexia. Op 21 september begon de hele problematiek van de Gemeentelijke Holding, waar de verwarring tussen Dexia en Dexia Bank België groot was, enzovoort.

Dat is zo'n beetje de achtergrond van waarin ik terechtgekomen ben.

Formeel ben ik gedurende een paar weken lid geweest van het directiecomité van de Dexia Groep, waar ik uiteraard onmiddellijk ontslag heb genomen na de overname van DBB – excuseer, ik bedoel Dexia Bank België, het zal mij nog overkomen dat DBB te noemen – door de Staat. Ik ben in totaal op drie raden van bestuur van Dexia aanwezig geweest.

Over het volgend punt zijn er ook vragen ingediend. Belangrijk is de vraag hoe Dexia Bank België geëvolueerd is. Heeft er een echte *run on the bank* plaatsgevonden? Die vragen rijzen met op de achtergrond de krantentitels waarvan ik er u enkele heb genoemd. Elke dag gingen wel meerdere zulke krantenknipsels over Dexia, vooral na de raad van bestuur van Dexia van 3 oktober, met een communicatie die relatief moeilijk was.

Eigenlijk kwam die communicatie erop neer dat de raad van bestuur van Dexia had geopteerd voor de ontmanteling van de Groep. Met andere woorden: we halen de goede stukken eruit voor ze verder worden weggezogen door de hele problematiek van Dexia in zijn geheel. Door een aantal verklaringen van de ministers van Financiën en de gouverneur van de Nationale Bank, op een maandag... Ondanks alles is toen de rust – ik bedoel dan de rust bij onze klanten – niet teruggekeerd. Wat wij ook deden, wij beseften dat wij het vertrouwen van onze klanten kwijt waren.

Wij hebben alle directieleden van Brussel verplicht om naar de kantoren te gaan en met de klanten te praten. Om de drie uur werden alle kantoren gebeld om goed op te volgen wat er gebeurde. Wij hebben ons *callcenter* versterkt met ongeveer honderd man, dat alles om goed op te volgen wat er gebeurde en om het te proberen tegen te houden. Maar een *run on the bank* kan alleen door draconische maatregelen en heel eenduidige besluiten stopgezet worden.

In de week van 4 oktober hebben wij ongeveer 4 miljard euro tegoeden verloren. Van die vier miljard kan u ongeveer anderhalf miljard schrijven op de financiële markten die ons niet meer vertrouwden, en ongeveer twee miljard aan klanten. Uiteraard gaat het in de eerste plaats om de retailklanten van de kantoren, maar ook bedrijven en zelfs publieke instellingen die hun tegoeden wegtrokken.

De *run on the bank* was bezig en wij beseften dat, als wij in het weekend van 10 oktober geen helder beeld hadden, zou het maandag nog veel erger zijn. Wij wisten dat omdat vele klantencontacten ertoe hadden geleid om nog even te wachten tot maandag omdat er een definitieve oplossing zou komen. Dat heeft ons gebracht naar het weekend van 10 oktober waar de Staat, gedurende dat weekend, zijn bod heeft gedaan om Dexia Bank over te kopen. Die maatregel, door Dexia Bank België over te kopen zoals het was en volledig voor 100 %, was in mijn ogen de enige maatregel die echt de rust kon terugbrengen. Het is ook gebleken dat daarna de *run on the bank* is stilgevallen.

Ik wil dit forum aangrijpen – excuseer mij daarvoor – om toch felicitaties te geven aan de Belgische overheid want dit was geen eenvoudige maatregel. Het feit dat de bank werd gekocht door de Staat aan 100 % heeft echter het vertrouwen gegeven. Ik kom zo dadelijk terug op een paar opmerkingen omdat het antwoorden zijn op vragen. Ik verduidelijk ook dat ik als CEO van Dexia Bank België op dat moment niet betrokken ben geweest bij het koopproces. Wanneer er in de raad van bestuur – waar ik toen geweest ben – over DBB werd gesproken, heb ik altijd de zaal of de vergadering verlaten. U kunt dit verifiëren in de notulen. Ik heb angstvallig gewaakt over een *conflict of interest* omdat dit nogal evident was.

Er zijn een aantal vragen over wat de Staat juist heeft gekocht en wat ik daar heb gevonden. Ik breng u in herinnering dat, als ik het met de kerncijfers zeg, de Belgische overheid Dexia Bank

België heeft gekocht in de staat dat het zich bevond met alles erop en eraan, behalve de *asset manager*. Die werd uit de deal gelaten.

Dexia Bank had op dat moment 8 miljard euro aan eigen middelen. De prijs die de overheid heeft betaald, was 4 miljard euro. Dat verschil is uiteraard tot stand gekomen nadat men zicht kreeg op een aantal risico's die in de bank waren blijven zitten. Ik kom daar straks op terug. Ik verwijs vooral naar de Griekse risico's.

De redding van Dexia Bank België betekent de redding van een systeembank. De impact van Dexia Bank België op diverse doelgroepen en op het bancaire systeem is zo groot dat een redding nodig is om het systeem *as such* overeind te houden.

Bij de overname zijn enkele afspraken gemaakt, waarvan ik u de belangrijkste noem.

De intragroep – de *exposure* die Dexia Bank België heeft op de Groep als een geheel en vooral op DCL in Frankrijk – moet zo snel mogelijk afgebouwd worden. Ik noem u twee bedragen. U zult ze wel al gehoord hebben. De totale *exposure* op de Groep bedraagt 56 miljard euro, waarvan 22 miljard euro *unsecured*. Dat betekent dat de rest van het bedrag eigenlijk gedekt wordt door bewegingen en garanties in de twee richtingen, die elkaar neutraliseren.

Het afbouwen van de intragroep is één van de prioriteiten. Het is nog altijd één van de uitdagingen waar de bank voor staat. Het proces kan maar op gang komen zodra de beroemde garanties – de u bekende 90 miljard euro – operationeel zijn. Om die garanties operationeel te maken, moeten er heel wat details in kaart gebracht worden.

Velen onder u stellen vragen over wat ik daar gevonden heb toen ik begin september bij Dexia Bank België kwam?

U zult het mij niet kwalijk nemen dat ik het beeld van wat ik daar heb gevonden volledig maak. In het volledig maken wil ik ook even onderstrepen dat het uiteindelijk een bank is die bijna 4 miljoen klanten heeft in België, retailklanten, een belangrijke positie in *private banking*, ongeveer 200 000 klanten als KMO of zelfstandige, veruit marktleider is in *public banking* en dus bankier is voor publieke instellingen en ook nog een activiteit heeft inzake *corporate banking*.

Het is een bank die een netwerk heeft van 824 kantoren waarin 6 500 mensen in de bank als

geheel tewerkgesteld zijn, tenminste op de *payroll* van de bank. In het netwerk zijn er heel veel gespecialiseerde functies omdat de laatste jaren veel in competentie en toegenomen specialisatie is geïnvesteerd.

Men spreekt van een bank die een portefeuille heeft van meer dan 23 miljard euro uitstaand aan woonleningen aan particulieren in dit land en waar bijvoorbeeld meer dan 33 miljard euro uitstaat aan publieke financieringen.

Ik heb in dat pakket DBB ook nog een verzekeringsmaatschappij gevonden die de vijfde verzekeraar is van dit land en die een balans heeft van ongeveer 20 miljard euro en een jaarlijks incasso – dan vergeet ik de Luxemburgse activiteiten – heeft van ongeveer 2 miljard euro. Ze verdeelt haar producten via de bank, via het netwerk van agenten DVV, via een gespecialiseerde *direct writer*. Er zijn nog filialen die ook in die bank thuishoren zoals Crefius, een filiaal gespecialiseerd in de processing woonkredieten, Dexia Lease, Dexia Auto Lease, Commercial Finance of *factoring*.

Dat is wat ik ook in die bank heb gevonden. Dat is het mooie deel, dat is het deel waarmee we de toekomst zullen moeten bouwen.

Ik heb dat gevonden in een bank die met een enorme vertrouwenscrisis zat, die als ik het cru zeg – excuseer mij daarvoor – het vertrouwen van haar klanten maar ook veel vertrouwen van haar personeelsleden kwijt was.

Ik heb een bank gevonden die operationeel goed draait, maar ook een die haar eigen *governance* opnieuw volledig zal moeten opbouwen en zich zal moeten lostrekken van Dexia Groep.

Een aantal van uw vragen gaat over die *unwinding*. Het is duidelijk dat de positie van Dexia Bank België in de Dexia Groep een dubbele was. Enerzijds was ze de lokale Belgische bank en, anderzijds ook het centrum voor alles wat liquiditeiten is en de marktenzaal. Het is precies dat deel dat nu moet worden *unwinded*, losgekoppeld. Daaraan wordt nu met man en macht gewerkt.

Het is vanuit die dubbele rol dat wij vandaag zeggen dat de grote uitdaging de 56 miljard euro intragroep uitstaande kredieten is, zoals ik daarnet heb gezegd. Dat is een heel grote *exposure* die zo snel mogelijk moet worden afgebouwd en volgens mij ook zal worden afgebouwd, maar dat is afhankelijk van het operationeel worden van de

garanties.

Belangrijk daarbij is te onderlijnen dat die kredieten altijd tegen marktconforme voorwaarden zijn gegeven en draaien en dat zij ook wel een inkomen voor Dexia Bank België betekenen.

Ik heb in die bank ook de beroemde 19,5 miljard euro legacyportefeuille gevonden. Dat is het onderdeel van de totale legacyportefeuille van Dexia die u door vorige sprekers in detail werd beschreven. Van dat geheel zat 19,5 miljard euro in Dexia Bank België.

Ik heb onmiddellijk gekeken naar de kredietwaardigheid van deze portefeuille en ben aangenaam verrast omdat de risicokwaliteit van die portefeuille heel goed is. Die wordt ook in detail opgevolgd, maar het is natuurlijk een portefeuille die liquiditeiten eet en die moet worden gefinancierd. Daarom was dat ook een onderdeel van het afbouwprogramma of de *legacy*.

Voor de rest heb ik in de bank ook een portefeuille, zoals in iedere bank, van ALM gevonden. Elke bank heeft een ALM-portefeuille om kort en lang op elkaar af te stemmen en een zeker inkomen te garanderen. Daarin zat in het geheel ongeveer, dan tel ik de *legacy* en de ALM-portefeuille van de bank samen omdat wij dat als een geheel bekijken, 8,5 miljard euro *exposure* op de PIIGS-landen. Die portefeuille zat gespreid over de bank, maar ook een stuk in verzekeringen. U moet weten dat zeker een verzekeraar langetermijnbeleggingen in zijn balans neemt omdat hij ook langetermijnengagementen tegenover zijn klanten heeft. Hij kijkt dus anders naar een ALM-portefeuille dan de bank dat doet.

Het is ook in die portefeuille dat er voor belastingen 979 miljoen euro afgeschreven is. Dat hebt u kunnen lezen in de Q3-resultaten, gepubliceerd door Dexia, maar waar de bank nog in geconsolideerd was.

Voor de rest is die portefeuille redelijk afgebouwd. De enige zware post die daar nog in zit, is een post Italië. Men kan daar natuurlijk allerlei commentaar bij hebben, maar die portefeuilles zijn gekocht op het moment dat het gezond was en risicoloos om overheidsobligaties te kopen, eerder dan iets anders.

Er zijn een aantal vragen over de *governance*. Ik ga hier spreken over de *governance* van Dexia Bank België. De raad van bestuur is regelmatig bij

elkaar gekomen en, moet ik eerlijk zeggen, is nauw betrokken, vooral de laatste maanden, bij alles wat er gebeurt.

Tussen 5 september en nu zijn er zes vergaderingen van de raad van bestuur geweest. Ik zeg dat omdat dit aangeeft dat de raad van bestuur toch ten minste over Dexia Bank België goed geïnformeerd is geweest, zeker het auditcomité, waar natuurlijk veel meer in detail daarop werd ingegaan, omdat – sta mij toe dat te zeggen – het vertrouwelijkheidskarakter van die informatie in een auditcomité natuurlijk volledig is, wat niet altijd het geval is in een raad van bestuur.

Die raad van bestuur zat ook wel in een aparte positie. U moet weten dat Dexia Bank België een 100 %-filiaal was van Dexia Groep. Met andere woorden, Dexia kon op eender welk moment de samenstelling van die raad van bestuur aanpassen. Dat is een beetje een moeilijke en delicate positie van de raad van bestuur.

Om verder te antwoorden op de vragen over *governance*, ik heb een directieteam gevonden dat goed functioneert, dat intensief samenwerkt. Ik kan u zeggen dat er tussen 5 september en vandaag 26 vergaderingen van het directiecomité zijn geweest. Ik kan u ook zeggen dat – en dat heeft mij enorm geholpen – alle leden van het directiecomité een paar maanden geleden, zes maanden geleden, volledig *geassessst* zijn door een externe gespecialiseerde maatschappij.

Ik kan u ook zeggen dat er een dagelijks contact is met de regulator die perfect op de hoogte is. Ik vind het ook absoluut noodzakelijk dat in volledige transparantie wordt gekeken hoe wij door deze moeilijke situaties heen kunnen geraken.

Ik heb dan vragen gehad over hoe ik Dexia Bank België in *stand-alone* zie, of ik geloof in Dexia Bank België in *stand-alone*. Ik geloof daarin. Ik geloof daarin – ik ga het niet herhalen – omwille van wat het allemaal betekent in termen van klantenbasis, distributieakkoord, competentie, aantal mensen dat daar werkt, de klantenbinding enzovoort en vooral de specialisatie op het vlak van *public finance*. Ik denk dat Dexia Bank België terug in normaal vaarwater moet kunnen komen.

Vooraf voor haar specialisatie op het vlak van *public finance* moet DBB opnieuw in normaal vaarwater kunnen komen. Indien zulks het geval is, dan moet u ervan uitgaan dat, bij een normaal functioneren en bij normale afschrijvingen, de winstcapaciteit van DBB rond 500 miljoen euro moet draaien.

Wat zijn onze grootste uitdagingen, om daartoe te komen? Dat is in de eerste plaats het vertrouwen herstellen. U weet beter dan wie ook hoe lang het kan duren om een reputatie op te bouwen en hoe snel ze kan worden vernietigd. Dat is enigszins de uitdaging waarvoor wij staan, met name het vertrouwen van de mensen in de bank en ook van onze klanten terugwinnen. Daarom hechten wij heel veel belang aan een open en duidelijke communicatie.

Dat vertrouwen is belangrijk, omdat wij, indien wij een rendabel businessplan willen hebben, uiteraard erin moeten kunnen slagen om onze klantendeposito's, onze *funding* opnieuw te laten groeien. Bedoelde groei zal niet alleen van ons afhangen. Het zal ook van de markt in haar geheel afhangen.

De grootste uitdaging is waarschijnlijk de manier waarop de komende jaren de economische en financiële markten zullen evolueren. Wij zullen waarschijnlijk een aantal zaken anders moeten doen en anders moeten financieren dan in het verleden het geval is geweest. Zulks zal zeker het geval zijn voor langetermijnkredieten, waarvoor ook wij, indien de markten zich structureel hebben gewijzigd, nieuwe vormen van financiering zullen moeten vinden.

Ook belangrijk is de *governance* waarmee Dexia Bank België zal kunnen worden gestuurd. Ik heb u aangegeven dat het heropbouwen van de *governance* belangrijk is. Een uiterst belangrijke stap ter zake is de samenstelling van de raad van bestuur.

Ik kan dan ook alleen maar applaudisseren met de benoeming van de heer Freddy Bouckaert, die in bancaire milieus toch zeker iemand is met een ervaring waar men u tegen kan zeggen. Ik feliciteer iedereen met die keuze.

Mevrouw de voorzitter, ik heb geprobeerd hiermee een aanzet te geven en tegelijkertijd een antwoord op een aantal vragen die gesteld zijn, en ik ben graag bereid om nu verder, op een meer interactieve basis in te gaan op vragen, bedenkingen, reflecties, alles wat u maar kwijt wilt.

Hendrik Bogaert (CD&V): Mijnheer Clijsters, dank u voor uw komst naar het Parlement en voor uw heldere uitleg. Ik heb een aantal opvolgingsvragen bij wat u net hebt gezegd.

Eerst is er de legacyportefeuille, die u aantreft. Kunt u iets zeggen over de historiek? We zijn aan

het uitzoeken of het juist is of niet dat er op bepaalde tijdstippen met activa werd geschoven, eventueel richting België. Ik zie dat in de context van Frankrijk dat nogal ver is gegaan met de hefboomtheorie terwijl België "maagdelijk" is gebleven.

Klopt het dat als de balansen vol zaten in de andere divisies, er is teruggeschoven naar België en dat men zo België heeft besmet? Ik zeg dat in de context waarin de heer Mariani een *slide* heeft getoond waaruit bleek dat van de ganse legacyportefeuille toch nog een groot stuk bij België zat, ik denk rond 23 %. In Frankrijk was dat niet zo heel veel meer, ik denk rond 25 %. Ofwel heeft België wel meegedaan aan die activiteiten, ofwel is dat niet gebeurd en is er geschoven. Dat is een eerste vraag.

Ten tweede, de intragroepkredieten bedragen 56 miljard euro. Tot nu toe hadden wij vooral zicht op wat rechtstreeks naar Frankrijk liep, 26 miljard euro. Kunt u toelichting geven bij de rest daarvan?

In verband daarmee, de winstcapaciteit is 500 miljoen euro. We hebben 4 miljard euro betaald, dat is dus op acht jaar terug bij wijze van spreken. Wat belangrijk zou kunnen zijn, is de *spread* die u neemt. U noemt dat marktconform. Kunt u daar toelichting bij geven, bij die precieze marktconformiteit? Marktconform en marktconform is natuurlijk twee. Wordt er bijvoorbeeld rekening gehouden met het risicoprofiel, aan wie men dat heeft uitgeleend? Wat zijn de *spreads*, die we daarop nemen? Stel dat dat allemaal wordt terugbetaald, wat betekent dit dan voor de winstcapaciteit van ons standalone-scenario? Daalt die 500 miljoen euro dan significant? Waar komen we dan ongeveer uit?

Jos Clijsters: Ik zal antwoorden voor zover ik kan en mag.

Uw eerste vraag gaat over de legacy portfolio zelf, die 19,5 miljard. Ik heb geen weet van verschuivingen die daarin recentelijk gebeurd zijn. Met andere woorden, die legacy portefeuille en ook het stuk dat binnen DBB vastgelegd was, is gebleven wat het is. Dat is sinds 2008 afgebouwd. Met zekerheid weet ik, op het moment dat de bank is gekocht en ook de weken daarvoor, dat er geen enkele verschuiving is gebeurd. Die portefeuille is dus gebleven wat ze was.

Hendrik Bogaert (CD&V): Sinds 2008, bedoelt u dan? Sinds de installatie ervan in 2008?

Jos Clijsters: Ja. Dat is eigenlijk een gegeven dat vergrendeld is en dan afgebouwd.

Hendrik Bogaert (CD&V): (...) voor 2008 gebeurd zou zijn?

Jos Clijsters: Nee, u moet begrijpen dat Dexia voor mij vóór 2008 een gewaardeerde concurrent was.

Hendrik Bogaert (CD&V): Dat begrijp ik goed, maar in uw statistieken of in uw inventaris vindt u daarover natuurlijk wel informatie.

Jos Clijsters: Ik ben niet goed geplaatst om op die vraag te antwoorden.

Hendrik Bogaert (CD&V): Maar u zou het technisch wel kunnen zien?

Jos Clijsters: Dat weet ik niet. Ik kan vooral zien wat ik vandaag vaststel. Alles wat ik vaststel, is vanaf 5 september. Daar kan ik met zekerheid over spreken. De portefeuille, vanaf 2008, is afgebouwd. Het juiste bedrag kan ik u hier niet zeggen, maar aan de samenstelling van die portefeuille is er niets veranderd.

Een tweede punt ging over de intragroep. Er zijn twee dingen. De intragroep is grotendeels DCL. Daar zit vandaag nog 1,9 miljard op de Groep zelf en nog zowat 200 miljoen op DenizBank. Maar eigenlijk moet u die 56 miljard... Het reëel punt... Dat werkt in de twee richtingen, ook in termen van *funding*. Er is een stuk projecten van België dat eigenlijk vanuit DCL gefinancierd is, voor zowat 8 miljard euro. Dat compenseert elkaar. Belangrijk is de 22 miljard euro *unsecured*. Dat is eenduidig wat vanuit DBB op DCL staat. Het is ook op DCL.

Uw vraag gaat ook over de winstcapaciteit. De indicator 500 miljoen euro is uiteraard, zeker in de onzekere tijden waarin we nu leven, een indicator. De grootste onbekende waar we voor staan, is of we in de komende jaren nog voor zware afschrijvingen staan op het vlak van overheidspapier. Ik kan op die vraag vandaag niet antwoorden.

De 500 miljoen euro is gebaseerd op een normaal kredietrisico. Daar kan ik wel heel duidelijk in zijn. De Belgische kredietportefeuille is van een zeer goede kwaliteit. Zowel de afschrijving op commerciële kredieten als op de woonkredieten is zeer laag, net zoals voor *public finance*.

Ik kan daar moeilijk meer gedetailleerde cijfers over geven, ik moet dat eerst door de raad van

bestuur laten goedkeuren, maar daarmee hebt u toch een duidelijke indicatie.

De grote vraag is, net zoals voor alle andere banken denk ik, wat er met de *government bonds* zal gebeuren en hoe de financiële markten zich de komende jaren zullen gedragen op het vlak van rente en liquiditeitskosten. Dat is de grote onbekende, waar wij allemaal mee zitten.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Comme mon collègue Bogaert, je voudrais éclaircir la question du rapport entre Dexia Banque Belgique et DCL, puisque le futur plan d'affaires de cette banque, dont vous estimez qu'elle a des bases saines, et je l'espère avec vous, dépend du remboursement par DCL des liquidités. Tout d'abord, dans une perspective historique, en arrivant à une fonction de responsabilité dans la banque, au niveau de DBB, collectivement, ce problème des liquidités de DBB prêtées à DCL était-il identifié comme un problème? On était bien au-delà des fonds propres qui sont de huit milliards, vous l'avez rappelé. Quelle était la stratégie quand vous êtes arrivé pour essayer de régler le problème?

Jos Clijsters: Ce que je voudrais dire, et il faudrait aussi poser cette question à ceux qui vont me suivre aujourd'hui: quand je suis arrivé, il est clair que le problème d'intra-groupe et surtout d'*unsecured* intra-groupe était la discussion de chaque jour, était aussi discuté avec la Banque nationale chaque jour et était suivi au jour le jour. Le comité d'audit ainsi que le conseil d'administration de DBB étaient au courant de cette situation.

Cette situation reflète, je le répète, le rôle qu'avait Dexia Banque Belgique à l'intérieur du groupe Dexia comme centre de liquidités pour tout le groupe. C'est là qu'est née cette situation. Et je crois, mais je laisserai là-dessus la parole à M. Decraene, qu'il y a beaucoup de discussions sur comment est-ce que cet intra-groupe évolue, comment est-ce qu'ils ont créé ce qu'on appelle le fameux DMGNA (Dexia Group Master Netting Agreement) qui donnait déjà une plus grande certitude, parce que les flux pouvaient se compenser si jamais quelque chose allait tourner mal.

Donc, le vrai débat, c'est sur le *unsecured*. Nous sommes très conscients que cet *unsecured* a augmenté depuis le mois de mai, c'est-à-dire depuis le moment où Dexia étant confronté à un *downgrade* de son rating et avec un marché qui se fermait de plus en plus, il fallait augmenter nos lignes internes pour éviter qu'une entité fasse

faillite.

Telle est l'origine. Telle est aussi le rôle du centre d'un groupe.

Naturellement, cette situation est toujours présente aujourd'hui. C'est pour cette raison que, dans le cadre de la discussion qui s'est déroulée entre le 4 et le 10 octobre dernier, à savoir avant que le gouvernement ne décide de racheter Dexia Banque Belgique, des débats ont eu lieu au sujet des garanties apportées par les États (la Belgique, la France, le Luxembourg). C'est là une condition nécessaire pour réduire le plus vite possible cette *intra-group unsecurity*.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Je ne doute pas que cela ait créé des tensions entre les deux identités nationales du groupe, à savoir les entités belges et françaises.

C'est ce qui explique peut-être que nous ayons été obligés de garantir à raison de 60 % les liquidités de la banque résiduelle dont on sait qu'elle résulte plutôt des choix français.

Est-ce qu'à un moment de cette période allant du 4 au 10 octobre, une menace suivant laquelle on ne rembourserait pas les liquidités si les choses se passaient d'une certaine manière, a-t-elle été faite? Ou, de manière plus positive, a-t-on fait savoir qu'on les mettrait tellement en difficulté qu'ils seraient dans l'incapacité de rembourser ces liquidités, ce qui aurait entraîné ou entraînerait DBB dans de très grandes difficultés?

Jos Clijsters: Je n'ai pas été impliqué dans la discussion relative aux garanties. Ce sont les autorités et les banques nationales – c'est logique – qui en ont discuté. Mais tout le monde connaissait évidemment la situation.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): On sait que le plan ne peut commencer qu'à partir du moment où les garanties seront effectivement mises en œuvre. Donc, il y a un accord au niveau européen. Sur base des plans d'affaires que vous avez pu élaborer, selon-vous, combien de temps faudra-t-il pour l'extinction des lignes de liquidité avec la France?

Jos Clijsters: Je ne peux me prononcer au nom des autorités, mais il est logique que cela prenne un certain temps. J'espère quand même que ces garanties seront opérationnelles le plus vite possible et que l'on pourra commencer à réduire les *intra-groups*. Une fois que les garanties sont opérationnelles, les choses peuvent aller vite,

mais la vitesse est un peu conditionnée par la quantité de liquidités que génère le marché dans sa totalité.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Il est clair que la bonne gestion de la crise des dettes souveraines au niveau européen est aussi une condition sine qua non, pour laquelle retrouver l'équilibre et retomber sur ses pattes.

Jos Clijsters: Je suis tout à fait d'accord avec vous. Je crois que la grande différence avec 2008, c'est que cette fois, tout le secteur financier et ce qui se passera, et pas uniquement avec le secteur financier, mais avec la crise plus globalement, dépend de comment est-ce que l'Europe va être capable de prendre les mesures nécessaires.

C'est ce que reprochent parfois nos collègues américains, c'est parfois *too little too late*. Je crois que nous sommes – entre-temps, la prise de conscience a quand même fortement changé – devant des défis importants. Ces défis-là ne sont pas spécifiques à Dexia Banque. Ce sont des défis que toutes les banques ont devant elles. Car il faut quand même rester correct aussi, acheter des *government bonds* était considéré, il y a cinq ans, comme une gestion saine et prudente.

Philippe Goffin (MR): Monsieur la présidente, monsieur Clijsters, nous avons procédé à plusieurs auditions et, à chaque fois, nous avons l'impression que chacun a la bonne raison ou la bonne justification pour sa propre gestion et nous restons un peu sur notre faim. Ici, nous avons l'avantage d'avoir quelqu'un qui n'était pas impliqué dans la gestion de Dexia pendant de nombreuses années.

Pour reprendre ce qui s'est dit lors de ces auditions, il semblerait qu'il y ait plusieurs périodes dans l'évolution du groupe. On entend souvent: "Ce n'est pas moi; c'est l'autre". Avec votre bagage bancaire, quel regard portez-vous sur ces périodes-là? Si je dois les découper par rapport à ce que j'ai entendu, on a 1996-2000, 2000-2006, 2006-2008 et 2008 à maintenant avec, à chaque fois, en fil rouge commun, une prédominance française et la Belgique qui aurait finalement été, non pas abusée mais, en tout cas, en position de faiblesse, ce qui a fait que nous avons peut-être accepté trop de choses à notre détriment.

Jos Clijsters: Comme vous le savez, cette question est très difficile.

Je ne suis pas dans une position où je peux porter des jugements. Je constate avec vous que le

business model de Dexia est un *business model* qui était devenu impossible depuis déjà pas mal d'années. Je crois que la recherche d'un résultat à court terme a parfois poussé certains banquiers à accepter ce qu'ils ne pouvaient pas accepter. C'est facile de le dire après coup. Je le dis directement!

D'un autre côté, je vais porter un seul jugement parce qu'il concerne la période 2008-2011. Je trouve que tant M. Mariani que M. Dehaene ont été courageux d'essayer de réduire le problème de ce groupe. Pour être objectif, s'il n'y avait pas eu la crise à partir de mai 2011, ils étaient à peu près *on track* avec leur *business plan*. Il faut accepter les choses comme elles sont. Pour le reste, je n'ai pas de jugement à formuler. Cela serait malhonnête et trop facile de ma part. J'en ai mais je les garde pour moi parce que, dans la vie, il faut rester poli!

Bruno Valkeniers (VB): Mijnheer Clijsters, op 15 september hebt u een interview gegeven aan *Trends*, waarin u een merkwaardige uitspraak deed: "Zelfs in het slechtst denkbare geval zal de overheid een systeembank als Dexia nooit laten vallen." Op 15 september waren dat profetische woorden. De feiten hebben u intussen gelijk gegeven, de overheid heeft, voor de tweede keer, Dexia als systeembank gered.

Kunt u een beetje meer uitleg geven over uw uitspraak? Wat hebt u daarmee bedoeld? Indien er — ik blijf voorlopig in de voorwaardelijke wijs — al cowboys aan het roer van Dexia zouden hebben gestaan, indien er al mismanagement zou zijn geweest, en indien zij er toen ook van uitgingen dat de overheid een systeembank als Dexia toch nooit zou laten vallen, dan is dat natuurlijk absoluut geen *incentive* die cowboys en mismanagers nodig hebben om aan deugdelijk bestuur te doen. Integendeel, ze wordt toch gered. Graag kreeg ik van u wat meer uitleg, en een antwoord op de vraag of er cowboys aan het roer stonden.

U loofde ook de moed — ik meen dat u dat woord gebruikt hebt — van de regering toen zij de enige beslissing nam die zij kon nemen, namelijk Dexia niet laten vallen. Wat is uw antwoord aan andere, minder systemische banken, of niet-systemische banken, of bedrijven, die op de fles gaan en die men wel laat vallen? Wat is uw antwoord aan degenen die hier getuigd hebben, of die in de pers gezegd hebben, dat zij gedwongen werden tussenbeide te komen om Dexia niet te laten vallen, waardoor zij eigenlijk hun eigen instituut — ik denk aan de Gemeentelijke Holding en aan

ARCO — in gevaar hebben gebracht?

Jos Clijsters : Een paar punten.

Uw eerste opmerking gaat over dat artikel van 15 september. Ik kan dat goed plaatsen. U verwijst er ook naar. Dat was in de periode dat de bank in heel zwaar water zat en er nog geen sprake was van een overname. Op zo'n moment — u moet zich in mijn positie plaatsen — vroeg men mij wat er ging gebeuren. Toen hebben wij alles gedaan om te vermijden dat er een *run on the bank* zou komen. Onze uitspraken moesten dan ook positief zijn, ook wel omdat ze op een zekere realiteit gebaseerd waren.

U maakt een allusie op cowboys. Ik kijk heel weinig naar wildwestfilms. Ik kan mij daar niet over uitlaten. Ik ga voor mezelf houden wat ik over die cowboys denk, als er al zijn.

Bruno Valkeniers (VB): (...)

Jos Clijsters: U hebt ook een allusie gemaakt op het volgende. Ontneemt het feit dat de overheid een systeembank bijspringt, het management alle *incentives* om een voorzichtig beleid te voeren? Eigenlijk is dat ongeveer de vraag die u formuleerde.

Ik heb daar twee bedenkingen bij. Op zich, als men afstand neemt, zou men kunnen zeggen dat dit niet ideaal is. Er is echter een andere realiteit, namelijk dat de overheid sinds de crisis van 2008 alle systeembanken zodanig opvolgt dat er eigenlijk geen ruimte meer is om een onvoorzichtig beleid te voeren, of dat het tijdig zal worden gedetecteerd. U zou mij kunnen zeggen dat die liquiditeitscrisis ons allemaal heeft verrast. Dat is juist. Ook de overheid is daarvoor vanaf 2009/2010 pas echt alert begonnen zijn.

U hebt verwezen naar iets en het laat mij toe op een vraag van ik weet niet wie te antwoorden in verband met de Gemeentelijke Holding. U weet dat onze houding, van Dexia Bank België, zodanig is geweest dat wij hebben geprobeerd om een failliet van de Gemeentelijke Holding te vermijden en tot een vereffeningsscenario te komen. Dit vereffeningsscenario is uiteindelijk in overleg met de federale en regionale overheden tot stand gekomen.

Daar waren aan de basis twee objectieve redenen voor. De eerste is dat Dexia Bank — ik gedraag mij dan als bankier — bij een faillissement waarschijnlijk een aanzienlijk groter verlies zou hebben geleden dan bij een vereffening die men

rustig kan uitvoeren en begeleiden.

De tweede reden. *Reputation wise* — en ik heb heel veel in het buitenland gewerkt — als ons land een gemeentelijke holding, wat toch in de ogen van velen in het buitenland geassocieerd wordt met iets van publieke aard, failliet zou laten gaan, dan zou dat onze reputatie, die toch al niet zo evident is, zeker geen goed hebben gedaan. De eerste en belangrijkste reden is echter een zuivere managementbeslissing: laat ons als bank gaan naar de weg die het minste verlies geeft.

Bruno Valkeniers (VB): Dat is juist maar wat antwoordt u dan inzake minder systemische banken of bedrijven die men dan wel laat vallen?

Jos Clijsters: Ik antwoord dat inzake het verschil tussen een bank — ik spreek over banken in het algemeen — en bedrijven, men nooit mag vergeten dat banken voor een groot stuk het spaargeld van veel burgers hebben. Dat heeft dus, denk ik, maatschappelijk soms een andere context dan een ander bedrijf. Ik heb het hier niet over de aandeelhouders.

Christiane Vienne (PS): J'ai deux questions techniques à vous poser. La première qui est peut-être plus technique sur le *unsecured*. Avant 2008 mais après 2008 (?), DCL a mis sur le marché un certain nombre de produits structurés destinés aux communes, des produits très complexes, avec des impacts dont nous avons eu l'occasion de discuter ici. Reste-t-il encore une partie de ces produits dans le *unsecured* ou se trouvent-ils tous dans la banque résiduelle?

Par ailleurs, je me suis plongée dans la lecture d'un ouvrage très intéressant, de Jean-Michel Quatrepoint, qui s'appelle "Mourir pour le yuan", et j'ai eu la surprise de découvrir ceci. Je voudrais avoir votre avis même si c'était en 2008 et que vous étiez déjà dans le secteur. "Le 4 novembre 2008, le jour même de l'élection présidentielle" (il parle d'Obama), "Tim Geithner, au plus fort de la crise, signe pour 133 milliards de dollars de crédit, dont 40 % vont à la banque allemande DEPFA et à Dexia." Est-ce qu'en 2008 vous retrouvez trace de ces milliards de dollars injectés par le gouvernement américain? Ou alors est-ce qu'ils viennent par la filiale FSA, à travers DCL? En aviez-vous entendu parler?

Jos Clijsters: Merci pour vos deux questions. La première traite — nous sommes ici entre nous — des produits toxiques utilisés en France dans le financement de certaines communes. Tous ces produits sont dans le bilan de DCL. DBB n'a rien à voir là-dedans. Donc le *unsecured* est de

l'unsecured, c'est-à-dire du *funding* que nous donnons à DCL mais pas lié à ses produits. Non.

Deuxième remarque sur le même sujet: en Belgique, nous avons toujours refusé — le compliment n'est pas pour moi, mais pour ceux qui me précèdent —, ils ont toujours refusé de vendre des produits aussi toxiques aux communes et au public belges.

Deuxième question: vous faites allusion à ce que Tim Geithner a donné quand il a distribué ses 700 milliards. Je crois que c'était dans le groupe et, à ce moment-là, probablement surtout FSA, mais je ne suis pas sûr. Il n'y a à ma connaissance rien dans DBB de tout ça. DBB n'a pas reçu de tels fonds. Non.

La présidente: Si vous le permettez, je vais poser une ou deux questions.

Monsieur Clijsters, merci pour votre exposé. Vous avez parlé en fine de la politesse qu'il convient d'avoir pour que les relations en société se poursuivent normalement mais la vérité a aussi ses droits. Comme vous l'avez dit, le *business model* de Dexia avait, depuis longtemps, montré ses limites. Vous êtes arrivé dans une situation difficile, vous avez remplacé quelqu'un qui est parti et à qui on demandera très certainement la raison pour laquelle il est parti mais vous nous parlez aujourd'hui de confiance et de relance. Or nous restons très inquiets par rapport à la stabilité et à la capacité de DBB de recouvrer non seulement la confiance de ses clients mais la confiance des marchés et de se refaire une santé, autrement dit, sur les places belge et internationale.

J'ai une question par rapport aux chiffres que vous avez cités. Vous avez dit dans votre exposé que l'exposition totale était de 56 milliards dont 26 milliards d'*unsecured*.

Jos Clijsters: 22.

La présidente: 22. J'ai des documents qui datent d'une photographie qui est faite de DBB en juin 2011 et qui me parlent plutôt de 53 milliards d'exposition, donc un peu moins, mais 33 milliards, et non 22, d'*unsecured*.

Pouvez-vous m'expliquer comment en quelques mois de temps, on a diminué fortement — ou si vos chiffres sont exacts, c'est cela qui m'inquiète — le chiffre d'*unsecured* qui passe de 33 milliards en juin 2011 à, vous dites à ce jour, 22 milliards?

La deuxième chose que je trouve inquiétante et j'aimerais bien avoir une explication un peu plus précise. Vous dites que pour réduire l'exposition de DBB, il faut que les garanties de 90 milliards soient opérationnelles et pour y arriver, il faut que certains détails soient réglés. Bien sûr, tout cela est peut-être en négociation et il faut rester poli et ainsi de suite, et il faut laisser négocier. Mais, comprenez quand même l'inquiétude de la commission par rapport à son action, qui est une action de constat sur le passé mais aussi une action prospective, avec des recommandations pour éviter que le même genre de scénario ne se reproduise. Il est évident que deux fois pour Dexia, en 2008 et en 2011, c'est une fois de trop. On dit toujours jamais deux sans trois mais nous ne voudrions pas qu'une troisième fois mette à mal définitivement les finances de tous les Belges, non seulement des Belges d'aujourd'hui mais de ceux des générations futures.

Je vous remercie pour vos réponses.

Jos Clijsters: La première traite, je crois, de "est-ce que le *business model* qui était de donner du long avec du *funding* court pour le synthétiser, est-ce que ce modèle est un danger pour l'avenir de Dexia Banque Belgique et est-ce que Dexia Banque Belgique est dépendante de ce modèle?" Je ne le crois pas, parce que la grande différence, et c'est ce qui était à l'origine, dans le temps, de la liaison entre l'ancien Crédit Communal et DCL en France, c'est que Dexia Banque Belgique est une banque avec un réseau et une capacité de *funding*. C'est-à-dire qu'avec l'épargne que nous donnent nos clients en Belgique, on sait donner, financer et *funder* les crédits. Donc, on n'est pas dépendant du marché financier.

Dans la même question, vous avez fait allusion au développement international. Le rôle de DBB, on le considère comme un rôle national. Dès lors, nous allons réduire tout ce qui ne s'intègre pas dans la vocation de Dexia Banque Belgique, rester actif en Belgique et pas de développements internationaux.

Votre deuxième question, elle est un peu plus gênante: la différence entre *total exposure* 56-53 milliards, avec trois mois de différence, ce n'est pas ça qui est énorme, c'est surtout le souci de ces 33 *unsecured* qui étaient devenus 22. Je dois être honnête: je ne retrouve pas ces chiffres de 33, mais je peux vous dire avec certitude qu'aujourd'hui, c'est 22. Au moment où la banque a été rachetée, ça tournait autour de 23-24. Il a été un peu réduit, mais la vraie réduction, ça dépend – et je fais le pont avec votre troisième

question – des garanties.

Je ne peux pas m'exprimer sur "où est-ce que ça en est réellement?". Je sais que, quand on regarde 2008, il a fallu presque quatre mois avant que les garanties soient devenues opérationnelles. J'espère que, cette fois-ci, ça va beaucoup plus vite. Mais je ne suis pas présent, je ne fais pas partie de ceux qui doivent les négocier. Malheureusement, je m'excuse, mais je ne sais pas vous répondre.

La présidente: Encore une petite question concernant les obligations souveraines. Vous avez parlé tout à l'heure du portefeuille italien qui pouvait poser problème, mais il y a également le portefeuille espagnol.

Ne pensez-vous pas que ce portefeuille espagnol, qui est assez important – d'après ce que je vois, sur les 7,5 milliards sur les PIGS, il y a 57 % du portefeuille qui est en obligations espagnoles –, pèse sur les collectivités, donc sur les banques espagnoles, sur du privé, si vous voulez, qui sont plus exposées? Ne pensez-vous pas que c'est un risque? Avez-vous en tête ce risque? L'avez-vous évalué? Ne pensez-vous pas que c'est un risque fort important, qu'il faut diminuer drastiquement?

Jos Clijsters: L'*exposure* sur les souverains espagnols est limitée dans notre portefeuille. C'est moins de 1 milliard, nettement moins de 1 milliard.

Est-ce un risque? Il faut voir comment tout cela évolue, mais je crois que c'est un risque qui, quand on considère l'époque où ces souverains ont été achetés, à ce moment-là, il n'était pas anormal d'avoir cela dans son portefeuille. Ce risque reste limité et nous le suivons au jour le jour.

Je crois que le danger maintenant, c'est que, dans une situation de panique, on commence à tout liquider, avec beaucoup de perte. Parfois, il vaut mieux attendre un peu dans l'espoir que l'Espagne, avec un nouveau gouvernement, gagne un peu plus de crédibilité et que le risque diminue. Nous les gardons donc dans le portefeuille pour le moment.

C'est différent quand on compare avec la situation grecque: là, toutes les autorités s'étaient mises ensemble et il y avait presque une consigne d'amortir 50 %. Parce que c'était impossible autrement. Cette situation, on ne l'a pas encore dans les autres pays PIGS.

Le risque italien est un risque que vous allez

trouver dans la plupart des banques par la taille du pays.

La présidente: De combien est-il en valeur absolue dans le portefeuille de DBB? Si vous me dites que cela fait moins de 1 milliard pour l'Espagne, c'est combien pour l'Italie?

Jos Clijsters: Oui, mais pour l'Italie, c'est beaucoup plus: cela tourne autour de 6 milliards.

La présidente: Oui, ce sont les chiffres que j'ai.

Jos Clijsters: Je parle des souverains.

(...): Mais il y en a plus en Espagne pour les collectivités?

Jos Clijsters: Pour les collectivités, il y a un peu plus, mais on considère ce risque comme beaucoup moindre.

Hagen Goyvaerts (VB): Ik wil enkele vragen stellen over de portefeuille die u in de PIIGS-landen hebt, meer bepaald de Griekse. U hebt ernaar verwezen: eerst werd er afgesproken om eerst 21 % af te schrijven, dan in een grootteorde van 50 %. We vernemen via berichten dat Griekenland op 75 % zou aansturen. Hoe heeft Dexia Bank België de Griekse staatsobligaties afgewaardeerd?

Een ander element dat de voorbije weken in de aandacht kwam, zijn de Belgische overheidsobligaties. Welke portefeuille heeft Dexia Bank België daar in portefeuille? Gaat u er ook van uit dat dat enig bezwarend element kan zijn, of beschouwt u dat als gevaarloos?

Een tweede vraag heeft betrekking op wat u zei, dat u voor de toekomst op zoek moet naar nieuwe financieringsbronnen of –middelen of –methodes. Kunt u daarin iets duidelijker zijn? Denkt u daarbij aan langetermijnobligaties? Of hebt u nieuwe constructies voor ogen? Kunt u daarin enige verduidelijking geven?

Jos Clijsters: Drie vragen als ik het goed voorheb. De eerste: Griekenland. Wij hebben op dit moment 55 % afgeschreven. Wij hopen dat het nooit tot 75 % komt. Het is iets wat men eigenlijk niet meer in de hand heeft en waar men afhankelijk is van wat anderen doen. Ik denk toch dat het risico met 55 %, met de maatregelen die nu genomen worden... Laten we ook niet doemdenken, want dan is morgen elke bank failliet. Laten we hopen dat het daarbij blijft.

Uw tweede vraag betreft het Belgische overheidspapier. Daar moet ik een kanttekening maken. Ons grootste risico op België zijn uiteraard de 80 miljoen euro kredieten die we in de markt staan hebben. Als ik daar abstractie van maak, dan is er ongeveer een 7 miljard Belgisch overheidspapier in de boeken van DBB.

Uw derde vraag ging naar de verwijzing: misschien moeten we in de toekomst op een andere manier vooral over langetermijnfinanciering gaan denken. Waar denk ik concreet aan? Ik denk dat er een wetsontwerp is om *covered bonds* ook in België toe te laten, wat per definitie een instrument is voor langetermijnfinanciering. Ik denk dat veel zal afhangen van de mate waarin de markt eigenlijk nog bereid zal zijn langetermijnfinanciering aan vaste rentevoet of in te dekken of te bieden, anders moeten we aan andere technische mechanismen gaan werken. Het hele antwoord daarop heb ik vandaag ook nog niet, maar ik weet wel dat de behoefte altijd zal blijven bestaan en ik beschouw het als onze rol om daarin ook adequate antwoorden, misschien nieuwe antwoorden in een veranderde markt, te vinden.

Peter Dedecker (N-VA): Mijnheer Clijsters, tijdens een vorige vergadering is de heer Miller dieper ingegaan op de verhoudingen tussen de Fransen en de Belgen, zowel in de raad van bestuur als in het directiecomité.

Wat betreft de verkoop van Dexia Bank België was u er niet bij, maar hebt u daarop zicht voor de andere vergaderingen die u hebt bijgewoond? Hij zei dat vooral de Fransen aan een zeel trokken en de Belgen in een verspreide slagorde aantraden. Hebt u daarmee enige ervaring?

Jos Clijsters: Mijn ervaring is zo beperkt dat ik mij niet geroepen voel om daarover een uitspraak te doen.

Het enige wat ik u kan zeggen, is dat ik bij de stemming of de bank moest worden verkocht of niet, ja heb gestemd omdat ik dat mijn verantwoordelijkheid vond ten opzichte van de vele klanten die hun geld in Dexia Bank België hebben gestoken.

Voor het overige heb ik mij systematisch verhouden van alle discussies die van ver of dichtbij met Dexia Bank België te maken hadden.

Peter Dedecker (N-VA): Ook voor de zaken die niet specifiek over DBB gingen, hebt u daarop niet meteen een zicht?

Jos Clijsters: Ja, maar er zijn heel weinig onderwerpen die daar, gezien de functie van Dexia Bank België in de Groep, niet ergens aan raken.

Peter Dedecker (N-VA): Ik heb nog een laatste vraag over die beroemde swaps. Hebt u een zicht op welk deel daarvan bij Dexia Bank België zat? In hoeverre moest DBB *collateral* ophoesten voor andere entiteiten van de Groep? In hoeverre was dat de tendens?

U had het daarnet over *master netting agreement* in antwoord op een vraag van collega Gilkinet. Gold dat ook voor die swaps en de *collateral* daarop?

Jos Clijsters: Er is een stuk van de *collaterals* dat gebonden is aan swaps, maar dat is relatief beperkt. Men moet dat bekijken langs de twee kanten van de balans, swaps neutraliseren nogal veel.

Als u dat niet erg vindt, ga ik daarop nu niet verder in, omdat wij daarover morgen een debat hebben in de raad van bestuur en woensdag een uiteenzetting.

De *collaterals* is een moeilijk gebeuren omdat in het verleden ook een aantal swapovereenkomsten zo gemaakt zijn dat zelfs als men zijn risico indekt, ...De ene partij vraagt *collateral*, wat niet meer is dan zeggen dat er geld zit in mijn portefeuille indien ik dat zou moeten betalen, maar dat betekent niet dat ik die moet bovenhalen. Men moet dat relativeren. In een liquiditeitsspanning heeft dat wel zijn gevoeligheden.

Er zijn ook *collaterals* die zuiver gebonden zijn aan de activiteiten van DBB zelf, maar dat is relatief beperkt. De meeste komen uiteraard voort uit haar historische groepsfunctie en zullen snel worden afgebouwd, dat hoop ik althans.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Pour enchaîner sur le collatéral, comme on l'a dit, DCL bénéficie de liquidités importantes venant de DBB. Quelle était la qualité du collatéral apporté par DCL pour garantir ces liquidités? En tant que garant des intérêts de DBB, estimez-vous que ce collatéral était suffisant?

Jos Clijsters: Cette question s'inscrit dans le cadre des 56 milliards où avec le DMGNA, on arrive à 22 milliards. Pour tout ce qui est considéré comme *secured*, on considère que la garantie sous-jacente, le collatéral, est sans

risque. Il faut savoir aussi que quand on donne quelque chose en collatéral, on applique souvent ce que l'on appelle un *haircut*, c'est-à-dire que l'on prend un produit à 100, mais en termes de garantie, cela ne pèse qu'à raison de 60. En soi, cela crée la certitude.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Cela veut dire que les fameux 22 milliards qui sont *unsecured*, c'est lié au fait que l'on estime que le collatéral n'est pas suffisant?

Jos Clijsters: Non. C'est lié au fait que Dexia Banque Belgique avait le rôle de *liquidity center*. C'est une liquidité qu'on donne sans couverture spéciale sur l'entité DCL.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): C'est donc là que se trouve l'origine des difficultés que l'on connaît aujourd'hui.

Entre le 4 et le 10 octobre, il y avait un autre scénario que celui du rachat par l'État belge de DBB, c'était le scénario des Régions dit de création d'une *spin-off* qui offre l'avantage de laisser, avant démantèlement, la possibilité pour les actionnaires de rester actifs et retrouver une valeur dans DBB. À ce moment-là, le conseil d'administration de DBB a-t-il émis un avis sur ce scénario qui pouvait présenter des côtés séduisants? Étiez-vous favorable à ce type de scénario?

Jos Clijsters: Je n'ai pas été impliqué dans ces discussions. Mais, comme vous, j'en ai été informé en lisant les journaux.

Il est clair que mon souci était de trouver une solution – peu importe soit-elle – pouvant redonner la confiance aux clients. On n'avait donc pas beaucoup de temps.

Je n'exclus pas le scénario auquel vous avez fait référence, mais je ne suis pas sûr qu'on aurait pu le réaliser très vite.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Vous avez dit dans votre première intervention à propos du *bank run* que 2,5 milliards étaient liés à des retraits par des particuliers, des entreprises, mais aussi par des institutions publiques. Il y a un exemple quelque peu célèbre. Quelle était, globalement, la proportion d'institutions publiques ayant retiré des fonds au moment de la panique?

Jos Clijsters: Pour les institutions publiques, c'était relativement limité, mais, pour nous, c'était très symbolique. La plupart des montants

auxquels j'ai fait allusion ont été retirés par les clients particuliers, la clientèle "agence". Et les clients *private banking*, qui quittaient souvent avec des montants importants.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Pouvez-vous nous donner une idée des montants ou du nombre de collectivités locales concernées?

Jos Clijsters: C'était limité. Non, je ne peux pas citer de nom. Je casserais le secret bancaire. Mais c'était limité en nombre. Certaines ont été citées dans les journaux.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Il y en avait d'autres?

Jos Clijsters : Oui, voilà.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Qui n'ont pas encore été citées?

Jos Clijsters: Non.

Hendrik Bogaert (CD&V): Mevrouw de voorzitter, ik heb een vraag over wat er in de toekomst moet gebeuren.

Mijnheer Clijsters, ik begrijp dat het uw rol is om een aantal zaken "op te kuisen". Als baas bekijkt u ook de vraag op welke manier voor Dexia Bank België een leefbaar businessmodel in elkaar moet worden gestoken. Verschillende mensen vragen zich immers af of er voor Dexia Bank België eigenlijk wel een leefbaar model bestaat. Dat werd in deze commissie door een aantal experts verschillende keren in vraag gesteld.

Welke wijzigingen moeten volgens u worden aangebracht aan het businessmodel? Ik neem aan dat u zich blijft focaliseren op kredietverstrekking aan lokale besturen. Dat blijft langetermijnwerking. U blijft met dezelfde ALM-uitdagingen zitten. Hoe zult u het in de toekomst aanpakken, om op het vlak van risicobeheer maatregelen te treffen, zodat de situatie over pakweg tien jaar niet nogmaals uit de hand loopt?

Wat zijn uw orders inzake nieuwe productie?

Wat is het *liability management* voor de toekomst? Hoe zult u een en ander precies managen?

Voor mij geeft het niet, mocht u in detail gaan inzake swaps en dergelijke. Mijn vraag is veeleer op welke manier u het businessmodel op risicovlak wil beheren. Er zijn swaps, maar er blijft altijd een basisrisico over. Wat doet u met dat

risico? Hoe groot zal het zijn? Hebt u voldoende eigen middelen om dat af te dekken?

Jos Clijsters: Dat is een zeer omvangrijke vraag. Ik zal proberen een aantal commentaren ter zake te geven.

Ten eerste, het businessmodel-Dexia of tenminste wat aldus wordt genoemd, is niet het businessmodel-Dexia Bank België. Dat moet men goed begrijpen. Hier betreft het *basically* een bank die gemiddeld 15 à 17 % marktpenetratie en marktaandeel heeft in een relatief rijk land. De bank heeft dus een grote capaciteit om lokale *funding* binnen te halen, die lokaal wordt hergebruikt. Dat is één punt en dat is totaal verschillend van het Dexiamodel, waarnaar altijd wordt verwezen.

Ten tweede, ik denk dat we de rol van *public finance* zullen moeten blijven vervullen. Ik denk ook dat dat van ons wordt verwacht. Wij zullen dat echter moeten doen op een manier die economisch verantwoord is. Daarom heb ik de opmerkingen gemaakt die ik daarstraks al bij uw vraag heb gemaakt, met name dat wij zullen moeten nagaan op welke manier men langetermijnkredieten kan geven in een markt waarin liquiditeit sedert een paar maanden of jaren een totaal ander begrip is geworden. Kredieten in België houden in hun *pricing* onvoldoende rekening met de kostprijs die liquiditeit ondertussen impliceert.

Ten derde, het risicoprofiel van Dexia Bank België zal, wat ook logisch is, een laag risicoprofiel moeten zijn. Dat betekent dat wij volgens mij iets aan rendement moeten inboeten, veeleer dan opnieuw naar abnormaal hoge risicoprofielen te gaan. Dat is mijn overtuiging, maar die telt eigenlijk niet. Wat belangrijk is, is dat wij begin volgend jaar met een gedetailleerd businessplan naar buiten moeten komen dat ook wordt gedragen door de nieuwe raad van bestuur die momenteel wordt samengesteld. Ik denk dat wij dan, begin volgend jaar, ergens in het eerste semester, in staat moeten zijn om in detail op uw vraag in te gaan.

Een laatste reflectie, als ik zeg dat ik wel geloof in een *stand-alone* van Dexia Bank België, dan zeg ik dat omdat naar mijn aanvoelen de kritische massa nodig om aan *retail* en *commercial banking* te doen en dat op een rendabele manier te doen in België, normaalgezien aanwezig is als de markt toelaat om met normale marges te werken.

Het schaalvoordeel is een relatief begrip in vele

onderdelen van een bank. Dat was het vroeger niet, dat is het tegenwoordig wel. Ik geef één voorbeeld. Dexia Bank heeft in al haar kantoren automaten die zowel geld geven als geld nemen. Daardoor wordt de operationele kost van de bank aanzienlijk verminderd. Ik geloof dat meer dan 90 % van alle verrichtingen in een bankkantoor gebeuren via automaten of via internet.

Als men ziet hoe snel de markt nieuwe applicaties opneemt, ik geef u een voorbeeld, *mobile banking* werd een paar maanden geleden pas gelanceerd en heeft reeds 22 000 actieve klanten, dan ziet men dat het kostenplaatje om een bank te doen draaien toch wel aan het wijzigen is. Dat is wat mij indicaties geeft dat wij daarin normaalgezien zouden moeten slagen.

Hendrik Bogaert (CD&V): Mijnheer Clijsters, in de huidige marktomstandigheden is er toch wel een probleem, als ik het goed begrijp.

Immers, ten eerste, er is wel een probleem van liquiditeit op de interbankenmarkt, en wie weet hoe lang dat nog blijft duren.

Ten tweede, de margeverruiming die u beoogt, als ik u wat tussen de lijnen beluister, zit er niet onmiddellijk aan te komen omdat de grote concurrenten ook de lokale besturen zullen aanspreken.

Ten derde, de nieuwe internettoepassingen komen er wel, maar ze zijn er vandaag niet.

Is dat dan geen probleem?

Jos Clijsters: Dat is allemaal niet zo eenvoudig. Wat u zegt, zal ik niet ontkennen. Ik relativeer het wel. Ik denk dat in *public finance*...

Ik spreek nu niet over wat er de jongste maanden gebeurt, want er is één concurrent die zich nogal expliciet manifesteert. De vraag is hoelang iemand dat kan doen. De problemen van liquiditeit en *funding* zijn voor de meeste banken namelijk toch wel erg scherp geworden de jongste maanden.

Bovendien denk ik dat de evolutie rond internetbanking en alles in verband met automatisering verder zijn weg zal vinden.

Ik verwacht ook dat kredieten met hogere marges verkocht zullen moeten worden.

U moet het zo bekijken. Internationaal bekeken, zijn Belgische klanten in een bank de meest verwerende van heel Europa. Dat is nu eenmaal het geval. Wij hebben dat gevoel niet en jullie wellicht evenmin, maar het is wel een feit. Men moet

echter kunnen bankieren tegen een normale marge of tarificatie. Ik vermoed dat er daarin evoluties zullen komen.

Ik denk dus dat het moet kunnen. Maar nog eens, voor een gedetailleerd businessplan: afspraak in het eerste kwartaal van volgend jaar.

Jean Marie Dedecker (LDD): Mijnheer Clijsters, twee korte vragen.

Ten eerste, u hebt gesproken over een goede prijs van 4 miljard euro, dus dat het een normale prijs is die gegeven is voor DBB, op basis van 8 miljard assets. Een eerste vraag daarover, heel concreet. Was er een ander bod van bijvoorbeeld Banco Santander om dat te doen, ja of neen?

Ten tweede, de echte prijs is niet 4 miljard euro, de prijs is 5,5 miljard euro want er is een aandeelhouder die bedongen heeft dat zijn eigen vennoten betaald worden. De bankprijs is dus 5,5 miljard euro, dat is heel concreet.

Ik kom daarmee even terug op de vraag over de *bankrun* van mijn collega Gilkinet, over die bankrun voor 2,5 miljard die er geweest is. U doet daar nogal een soort *flou artistique* ontstaan. Is er een *bankrun* geweest door de ARCO-groep of is er een dreigement geweest door de ARCO-groep om hun deposito's terug te trekken als bijvoorbeeld de vennoten ook niet zouden vergoed worden?

Jos Clijsters: Het zijn twee zeer heldere vragen.

De eerste, de prijs voor mij is 4 miljard euro. Dat is ook wat de overheid geboden heeft. Ik denk dat die prijs ook onderbouwd is door een *fairness opinion*, enzovoort. Over alle andere interpretaties inzake de prijs, laat ik iedereen vrij om daar zijn eigen oordeel over te vormen. Ik ga voort op de feiten, dat is 4 miljard euro.

Tweede vraag, is er bij u weten een dreigement geweest om ARCO-klanten terug te trekken uit DBB? Dat is eigenlijk wat u zegt. Neen. Ik kan daarover heel duidelijk zijn, neen. Het is wel logisch dat als men het management van DBB is – dat is een heel directiecomité – waarbij de feiten zijn dat heel wat klanten vanuit die origine komen, wij uiteraard alles gedaan hebben om de klanten een maximum aan informatie te geven. Dat is iets anders. Dat hebben we gedaan, maar voor de rest, neen.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen!): Comme vous, je m'intéresse à l'avenir de DBB. À ce sujet,

j'aurais voulu vous interroger sur deux éléments.

Il y a une démarche en cours pour essayer de trouver de nouveaux administrateurs. Le souci est qu'ils aient à la fois la connaissance technique suffisante pour assurer ce métier d'administrateur mais également qu'ils soient curieux, combatifs et attentifs aux intérêts sociétaux. Je pense que vous avez utilisé le terme tout à l'heure pour expliquer pourquoi vous avez accepté cette mission difficile.

Quelle est votre vision de la composition idéale du conseil d'administration futur de DBB? Pour moi, ce serait clairement un problème s'il n'y avait que des techniciens de la finance et de la banque. Ils doivent être présents, avoir une bonne connaissance technique, mais il faut aussi pouvoir, dans une banque avec l'histoire, et j'espère l'avenir, de Dexia Banque Belgique, incarner d'autres préoccupations. D'ailleurs, c'est peut-être ce qui a manqué dans l'histoire récente de la banque.

Deuxième élément, sur le futur également, j'ai l'opinion que la politique de rémunération et de dividendes du secteur financier et bancaire est une partie du problème. Dès lors qu'on a ici une banque, pour le moment publique, pensez-vous que dans le modèle futur de DBB il faille se distinguer du reste du secteur bancaire en la matière et de quelle façon? Je vois que le décret pris par le Sénat français pour ce qui concerne la garantie apportée au Holding et à DCL dit qu'il faudra avoir une politique qui interdit le paiement via stock-options, via des bonus qui sont démesurés. Y a-t-il une réflexion à ce sujet pour avoir un modèle bancaire différent dans le futur?

Jos Clijsters: Deux questions très claires. La première traite de la composition du conseil d'administration. Je n'ai rien à dire là-dessus. J'ai trois réflexions à ce sujet. La première est que je crois qu'il serait sain d'avoir un conseil qui n'est pas trop nombreux. Deuxièmement, il faut reprendre plusieurs profils complémentaires et, dans la complémentarité, j'inclus à la fois la connaissance bancaire et la connaissance et la représentativité sociétales. Mais ce n'est pas à moi de décider.

Votre deuxième question traite de la politique de rémunération.

Je crois qu'à l'intérieur de ce nouveau conseil, nous devons avoir et nous aurons un comité des rémunérations qui devra réanalyser et revoir le système salarial dans lequel nous vivons. C'est donc à ce comité de s'exprimer.

Je crois que, dans cette réflexion, nous ne pouvons pas oublier que c'est une banque qui appartient à l'État et qui a été sauvée par le gouvernement.

Christiane Vienne (PS): Sur ce même sujet, j'ai déposé au nom de mon groupe, une proposition de loi visant à limiter les salaires des top managers, donc à imposer une régulation certaine. Cette proposition de loi n'a pas été accueillie avec beaucoup d'enthousiasme par le grand patronat.

Puisque vous semblez favorable à une régulation, estimez-vous que légiférer serait utile?

C'est juste une demande de votre opinion d'homme d'expérience?

Jos Clijsters: (*Rires*) Vous profitez un peu de mon manque d'expérience d'être devant un auditoire pareil.

Non, je crois qu'il est sain de réfléchir à la manière dont les banquiers sont rémunérés. Ce n'est pas uniquement la hauteur du montant: c'est aussi à quoi sont liés les objectifs. Parce qu'il n'y a pas uniquement le montant, mais aussi le fait de savoir si c'est du court terme ou du long terme; est-ce que c'est uniquement le *bottom line* ou est-ce le service client? On peut s'imaginer un tas de choses.

Qu'une réflexion s'impose – c'est mon avis personnel et uniquement personnel –, je pense que ce serait logique. Il faut que le banquier regagne sa réputation.

Jean Marie Dedecker (LDD): (...) Remuneratie en reputatie zijn twee afzonderlijke zaken. Eerst reputatie en dan remuneratie.

Mijnheer Clijsters, ik heb nog een vraag. U zegt "dat het een bank is van de overheid, dus met overheidsvertegenwoordigers". Ik heb het niet over onbekwaamheid, maar wij hebben hier toch verschillende keren gehoord dat er een groot verschil in niveau was. De Franse afvaardiging bestond uit mensen die echt uit de top van de bancaire wereld kwamen en in de polytechniek waren geschoold. Als ik mij niet vergis zitten er dertien mensen in de raad van bestuur. Daarvan zijn er negen van de christelijke zuil, een paar socialisten en een van de Open Vld.

Is ook dat geen oorzaak van het feit dat de Belgen onderweg werden gerold ten opzichte van de

Fransen? Zou het niet beter zijn om in de toekomst politici uit de raden van bestuur te houden, en te werken zoals de Fransen, dus zuivere mensen met bancaire ervaring in de raad van bestuur te plaatsen?

Jos Clijsters: Ik heb twee reflecties op wat u zegt.

Ten eerste, uit wat ik heb kunnen vaststellen, heeft de raad van bestuur van DBB wel degelijk zijn werk gedaan, maar in de situering die ik daarstraks heb uitgelegd.

Ten tweede, wat de nieuwe compositie van de nieuwe raad van bestuur betreft, denk ik dat men inderdaad andere profielen moet hebben, ook omdat, vergeet het niet, Dexia Bank België terug een *stand-alone* bank is, waar de raad van bestuur ineens ook de eindtoezichthouder is.

La **présidente:** Monsieur Clijsters, je vous remercie pour cet exposé. Il est 14 h 51. Donc, nous avons été d'une efficacité, pour une fois, remarquable. J'aime le souligner.

Avant de vous libérer, j'ai encore deux choses à vous demander. J'aurais bien voulu que vous fournissiez à la commission l'évolution au jour le jour des dépôts entre le 15 septembre et le 8 octobre 2011 pour que nous puissions évaluer les chiffres que vous avez donnés tout à l'heure en cette matière. Deuxièmement, les comptes trimestriels au 30 septembre 2011, par rapport à la question que je vous ai posée sur les *unsecured*, pour que nous puissions voir éventuellement - parce qu'il n'y a qu'un chiffre, donc votre chiffre de 22 milliards, j'en ai un autre de 33 milliards, cela fait quand même une grosse différence dangereuse sur la taille du bilan, qui m'inquiète. Et j'aimerais pouvoir trouver dans ces documents une explication et connaître le chiffre exact, du vôtre ou du mien ou un autre, éventuellement, en matière d'obligations *unsecured*.

Jos Clijsters: Ik dank u allen voor uw aandacht. Merci pour votre attention.

De openbare commissievergadering wordt gesloten om 14.53 uur.

La réunion publique de commission est levée à 14.53 heures.